

ΣΥΜΜΕΙΚΤΑ

ΑΙ ΠΕΝΤΕ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΤΟΥ «ΕΥΕΡΓΕΤΙΝΟΥ»

Εἰς παλαιότερον ἄρθρον μου ὑπεστήριξα, ὅτι αἱ ἐκδόσεις τοῦ «Εὐεργετινοῦ» εἶναι τέσσαρες καὶ ὄχι πέντε¹. Εἶναι γνωσταὶ αἱ δύο πρῶται ἐκδόσεις (Βενετία 1783, Κωνσταντινούπολις 1861) καὶ αἱ δύο τελευταῖαι (Ἀθήναι 1901, Ἀθήναι 1957-1966). Ἡ ἄγνωστος ἐκδοσις εἶναι ἐκείνη τῆς ὁποίας ἠμφεσβήτησα τὴν ὑπαρξίν. Πρόκειται περὶ τῆς ἐκδόσεως τῶν Ἀθηνῶν τοῦ ἔτους 1900. Μὲ τὴν ἀμφισβήτησίν μου δὲν συμφώνησεν ὁ πολὺς καὶ γνωστός εἰς τὴν ἐπιστήμην βολλανδιστῆς π. François Halkin, ὁ ὁποῖος ἐξ ἀφορμῆς τοῦ ἄρθρου μου συνέταξε σημείωμα δημοσιευθὲν εἰς τὸ περιοδικὸν «Analecta Bollandiana»². Μεταφέρω ἐνταῦθα τὸ σημειώμα του:

«Les cinq éditions du florilège de Paul Évêrgetinos.

Le florilège ascétique composé vers 1050 par Paul Évêrgetinos est divisé en quatre livres de cinquante chapitres chacun. Cette masse considérable d'enseignements et de récits, extraits d'auteurs spirituels, de recueils d'apophthegmes et de biographies édifiantes, a joui d'une popularité durable, qu'attestent les nombreux manuscrits parvenus jusqu'à nous [M. Richard en énumère plus de cinquante, dont vingt-cinq sont à l'Athos: «Dictionnaire de spiritualité», t. 5 (1962-64), col. 503] et les cinq éditions publiées à l'époque moderne: Venise 1783, Constantinople 1861, Athènes 1900, Athènes 1901, Athènes 1957-66. Les deux premières et les deux dernières sont bien connues. Mais celle d'Athènes 1900 vient de voir son existence résolument contestée par Constantin Papoulidis [dans «Μακεδονικά», t. 10 (1970), p. 292], qui la croit née d'une confusion avec celle de 1901.

Or cette édition de 1900, qu'on peut consulter, entre autres bibliothèques, au British Museum [General Catalogue..., Compact edition, t. 19 (New York 1967), p. 591] et dont j'ai ici un exemplaire sous les yeux, est bel et bien tout à fait différente de celle de 1901. Elle fut éditée par Démétrios G. Takos et imprimée par Athanase Délègiannès. Les livres I et II ont une pagination continue (336 p.), tandis que les livres III et IV ont respectivement 154 et 152 p., sans compter la liste des souscripteurs et les pages de publicité.

Il n'y a donc rien à changer aux références qui figurent sous le No 1450s dans la BHG de 1957 (t. 3, p. 213)³ et dans l'«Auctarium» de 1969 (p. 309)⁴.

1. Κ. Κ. Παπουλίδης, Σύμμεικτα περὶ τῆς «Φιλοκαλίας» καὶ τοῦ «Εὐεργετινοῦ», «Μακεδονικά», τ. 10 (1970), σ. 291-293. (Ὡς γνωστόν, ἡ συλλογὴ ἀσκητικῶν ἔργων τοῦ «Εὐεργετινοῦ» ὀφείλεται εἰς τὸν μοναχὸν Παῦλον τὸν Εὐεργετινὸν καὶ τὸν Ὅσιον Νικόδημον τὸν Ἀγιορείτην).

2. F. Halkin, Les cinq éditions du florilège de Paul Évêrgetinos, «Analecta Bollandiana», τ. 89 (1970), σ. 264.

3. Πρόκειται περὶ τοῦ ἔργου τοῦ π. F. Halkin, Bibliotheca Hagiographica Graeca, τόμοι τρεῖς, ἐκδοσις τρίτη, Bruxelles 1957 (=Subsidia Hagiographica, ἀριθ. 8α).

4. Πρόκειται περὶ τοῦ ἔργου τοῦ π. F. Halkin, Auctarium Bibliothecae Hagiographicae Graecae, Bruxelles 1969, σσ. 388 (=Subsidia Hagiographica, ἀριθ. 47).

Πραγματικῶς, ἡ ἐν λόγῳ ἔκδοσις τοῦ «Εὐεργετινοῦ» (Ἀθήναι 1900), τὴν ὁποίαν εὐρομεν, ἐγένετο ὑπὸ τοῦ Δημητρίου Γ. Τάκου «ἐκ τοῦ τυπογραφείου Ἀθανασίου Δεληγιάννη καὶ τιτλοφορεῖται ὡς τρίτη ἔκδοσις.

Βεβαίως καὶ ὡς τρίτη ἔκδοσις τιτλοφορεῖται καὶ ἡ ἔκδοσις τῶν Ἀθηνῶν τοῦ ἔτους 1901 ἢ γενομένη ὑπὸ τοῦ Ἀντ. Στ. Γεωργίου.

Ἀξιοσημείωτος εἰς τὸ θέμα μας εἶναι καὶ ἡ παρατήρησις ἡ ἀναφερομένη εἰς τὸν Πρόλογον τῆς τελευταίας ἐκδόσεως τοῦ «Εὐεργετινοῦ»: «...Τὸ δεύτερον ἐξεδόθη, τῇ αἰτήσει καὶ γενναίᾳ συνδρομῇ τῶν ἐν τῷ Ἀγιωνύμφῳ Ὄρει τοῦ Ἀθῶ Ὀσίων Πατέρων, εἰς Κωνσταντινούπολιν ὑπὸ τῶν Κ. καὶ Λ. Υἱῶν Θ. Φωκαέως. Ἐν συνεχείᾳ ἐγένοντο δύο εἰσέτι ἐκδόσεις ἐν Ἀθήναις κατὰ τὰ ἔτη 1900 καὶ 1901, ἡ μὲν μία ὑπὸ τοῦ Δημητρίου Γ. Τάκου, ἡ δὲ ἕτέρα ὑπὸ Ἀντ. Στ. Γεωργίου. Δι' ἄγνωστα εἰς ἡμᾶς αἴτια καὶ αἱ δύο αὐταὶ ἐκδόσεις χαρακτηρίζονται ὑπὸ τῶν ἐκδοτῶν τῶν ἐκάστη ὡς «τρίτη ἔκδοσις». Δὲν ἀποκλείεται λόγῳ τῆς ταυτοχρόνου σχεδὸν συνεκδόσεως νὰ μὴ εἶχεν ὁ εἰς ἐκδότης ὑπ' ὄψιν τὸν ἕτερον ἢ ἕκαστος τῶν ἐκδοτῶν νὰ ἐφιλοδόξει δι' ἑαυτὸν τὰ τριτεῖα. Πάντως ἡμεῖς βάσει τῆς ἀναγραφομένης εἰς ἐκάστην ἔκδοσιν χρονολογίας, τὴν μὲν ἔκδοσιν τοῦ Δημητρίου Γ. Τάκου χαρακτηρίζομεν ὡς καλῶς τιτλοφορουμένην «τρίτην», τὴν δὲ ἔκδοσιν τοῦ Ἀντ. Στ. Γεωργίου τάττομεν τετάρτην καίτοι αὕτη ἐπιγράφεται «τρίτη»...»¹.

Ἡ παρατήρησις τοῦ π. François Halkin εἶναι σωστή· δι' ὃ καὶ τὸν εὐχαριστῶ διὰ τὴν συμπλήρωσιν εἰς τὸ ἀναφερθὲν ἄρθρον μου.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Κ. ΠΑΠΟΥΛΙΔΗΣ

DIE ERSTE TAUFMATRIKEL DER PESTER GRIECHEN (1792-1803)

Die Orthodoxen von griechischer Herkunft in Pest gehörten zu der serbischen Kirchengemeinde und wurden seit 1728 dort immatrikuliert. Im 1791 wurde die getrennte Pester griechische Kirchengemeinde gegründet. Der Taufakt hatte in der griechischen Kapelle stattgefunden, weil die Kirche erst im Jahre 1801 eingeweiht wurde.

Der erste Paroch, Evretas Bendella begann im Jahre 1792 Matrikeln zu führen. Ab 1794 setzte die Immatrikulation der zweite Paroch, Charisios Sacellion fort. Da die Kirchenbücher unordentlich und ziemlich unlesbar geführt worden waren, schrieb der dritte Priester, Theodor Hadschi Georgiu im Jahre 1803 die Matrikeln ab. Wir haben ihm zu danken, dass sich die Angaben erhielten haben.

Die drei Matrikeln: Sterbe-, Herats- und Geburtsregister beginnen mit den Angaben der alten Kirchenbücher und danach folgen die neueren Immatrikulationen von Jahren 1803-1871. Diese griechisch geschriebenen, an einigen Stellen schwer lesbaren Matrikeln befinden sich in der Budapester Kirchengemeinde der ungarischen Orthodoxen.

Im folgenden werden die Angaben des ersten, abgeschriebenen Taufbuches in alphabetischer Ordnung mitgeteilt. Zwischen den Jahren 1792-1803 wurden in dem Taufbuch 176 Personen immatrikuliert. Diese Taufmatrikel enthält vor allem die Namen der Getauften. Es geht daraus hervor, dass damals die beliebtesten Männernamen Demetrios, Georg, Alexander, Konstantin, Johannes, Michael, Theodor, Naum und die meistverbreiteten Frauen-

1. Εὐεργετινὸς ἦτοι συναγωγῆ..., ἔκδοσις πέμπτη..., ὑπὸ Βίκτωρος Ματθαίου..., τόμος πρῶτος..., Ἀθήναι 1957, σ. 9.

namen Katharina, Maria, Helena und Sophia waren. Aus den Familiennamen der Getauften können die griechischen Familien festgestellt werden, die in der Bauzeit der griechischen Kirche in Pest wohnten oder verweilten.

Alphabetischer Katalog der getauften Griechen
zwischen den Jahren 1792-1803

Name	Tag der Taufe	Seite des Taufbuches
*Αναστασίου 'Αλέξανδρος ύ.' Ιωάννου	30. 1.1794	5
*Ακογλάνη Θεόδωρος ύ. Θεοχάρι	15. 2.1794	6
*Αστρη Αϊκατερίνη θ. ² Μιχαήλ	21. 8.1794	7
*Ακογλάνη Μιχαήλ ύ. Θεοχάρι	25. 5.1796	11
*Αγόρα 'Ελένη θ. Κώνστα	28. 2.1797	13
Αυλιότου Αϊκατερίνη θ. Γεωργίου	13. 7.1801	23
*Αργύρη Ειρήνη θ. Κωνστ. Δημητρίου	3.11.1801	25
*Αλεξάνδροβητζ Μαρία θ. Δημητρίου	23. 3.1802	26
*Αργύρη Ειρήνη θ. Ναούμ	28. 1.1803	28
*Αργύρη Μαρία θ. Κωνσταντίνου	9. 7.1803	30
Βούλπη Δημήτριος ύ. Γεωργίου	7. 4.1795	9
Βητάλη 'Ελένη θ. Στεργίου	27. 4.1797	14
Βητάλη Αϊκατερίνη θ. Θεοδώρου	2. 6.1798	16
Βαγενᾶ ἼΑννα θ. Γεωργίου	16.10.1799	19
Βητάλη Μιχαήλ ύ. Στέργιου	9.11.1799	19
Βητάλη Μαρία θ. Στέργιου	10.10.1800	21
Βούλπη Αϊκατερίνη θ. Δημητρίου	18. 4.1801	22
Βλάχος Μιχαήλ ύ. Δημητρίου	5.10.1801	25
Βητάλη Σοφία θ. Στέργιου	23.10.1802	27
Γρηγορίου Τριαντάφυλλος ύ. Νικολάου	6. 1.1794	4
Γεωργίου Γεώργιος ύ. Ιωάννου	29. 1.1794	5
Γκρουντοβίκη Σοφία θ. Ιωάννου	13. 6.1794	5
Γεωργίου Δημήτριος ύ. Ιωάννου	19.12.1794	9
Γκόζντου Αϊκατερίνη θ. Ναούμ	28.10.1799	19
Γκρουντοβίτζη Σοφία θ. Γιάνκου	16. 2.1800	20
Γούναρη Θεόδωρος ύ. Λουκᾶ	13.11.1800	22
Γκόζντου ἼΑναστάσιος ύ. Ναούμ	30. 6.1801	23
Γούναρη Ναούμ ύ. Λουκᾶ	5.10.1802	27
Γιούκοτζ 'Ελισάβετ θ. Θωμᾶ	24. 2.1803	29
Διδασκάλου Αϊκατερίνη θ. Χριστοδούλου	12. 7.1797	14
Δημητρίου Γεώργιος ύ. Λουκᾶ	6. 3.1799	17
Δημητρίου ἼΑναστασία θ. ἼΑθανασίου	25. 6.1800	21
Ζύμπου Κωνσταντίνος ύ. Ναούμ	21. 2.1792	1
Ζαφίρα Δημήτριος ύ. Ἴσαάκ	6. 9.1792	2
Ζιούρου ἼΑναστάσιος ύ. Θεοδώρου	31. 1.1793	3

1. Abkürzung des Wortes υἱός.

2. Abkürzung des Wortes θυγάτηρ.

Ζιούρου Ναούμ ύ. Θεοδώρου	23.12.1795	10
Ζίμπα Μαρία θ. Ναούμ	24. 4.1801	23
Ζαχαρία Βαρβάρα θ. Ίωάννου	7.11.1802	28
Ίωσήφ Ναούμ ύ. Ίαντωνίου	30.11.1792	2
Ίσαάκ Μαρία	20. 4.1799	17
Ίσαάκ Δημήτριος	10. 9.1803	31
Κοϊσιόρου Σοφία θ. Σταύρου	4. 3.1792	1
Κατούσιου Δημήτριος ύ. Σπηρίδωνος	26. 4.1792	1
Κορσιοβάνου Μαρία θ. Ίαντασίου Δημ.	17. 7.1792	2
Κορσιοβάνου Μαρία θ. Ίανδρέου Δημ.	18. 8.1792	2
Καρκαλίκη Μιχαήλ ύ. Ίαντασίου	22. 8.1792	2
Κοισιόρου Αϊκατερίνη θ. Σταύρου	9.12.1793	4
Κατούσιου Βασιλείος ύ. Σπηρίδωνος	10. 1.1794	5
Καρκαλίκη Σοφία θ. Ίαντασίου	18. 3.1794	6
Κεφαλά Δημήτριος ύ. Δημητρίου	12.10.1794	8
Κοϊσιόρου Μιχαήλ ύ. Σταύρου	7.10.1795	10
Κοϊσιόρου Σοφία θ. Σταύρου	9.11.1797	14
Κοσμάνοβιτς Κωνταντίνος	28.12.1797	15
Κορδοβαντζή Αϊκατερίνη θ. Ίαλεξίου	28. 1.1800	20
Κορδοβαντζή Αϊκατερίνη θ. Ίαλεξίου	24. 8.1801	24
Κατρανζάρτου Μαρία θ. Γεωργίου	4. 4.1803	29
Λαζάρου Κωνταντίνος ύ. Μάρκου	5. 2.1792	1
Λαζάρου Ίαννα θ. Μάρκου	9.10.1793	4
Λέμπεργ Μαρία θ. Ίαντασίου	26. 3.1794	6
Λιολετζή Μαρία θ. Γεωργίου	10. 2.1796	10
Λαζάρου Έλενη θ. Μάρκου	17. 2.1796	11
Λιολετζή Στέργιος ύ. Γεωργίου	27. 3.1797	13
Λαζάρου Έλενη θ. Μάρκου	2. 8.1797	14
Λέμπεργ Ίωσήφ ύ. Ίαντασίου	2. 4.1798	15
Λιολετζή Αϊκατερίνη θ. Γεωργίου	16. 3.1799	17
Λέμπεργ Ίαλέξανδρος ύ. Ίαντασίου	30. 8.1799	18
Λάτζκου Ίουλιάννη, θ. Δημητρίου	17. 1.1800	20
Λοίτζη Έλενη θ. Ίωάννου	21. 7.1800	21
Λέμπεργ Παύλος ύ. Ίαντασίου	24. 3.1801	22
Λούκοβικ Έλενη θ. Στεφάνου	10. 2.1802	26
Λύκα Σοφία θ. Δημητρίου	12. 5.1802	26
Λιβαδάρη Ίαλέξανδρος ύ. Ίανδρέου	5. 4.1803	30
Λάσκαρ Ίαλέξανδρος ύ. Δεμετρίου	16. 4.1803	30
Μούτη Ίωάννης ύ. Στάμου	4. 2.1794	5
Μανούση Θεόδωρος ύ. Ίωάννου	4. 7.1795	9
Μούτη Αϊκατερίνη θ. Στάμου	3. 6.1796	11
Μούτη Θεόδωρος ύ. Στάμου	18.11.1798	16
Μούτη Ίωάννης ύ. Στάμου	31. 8.1801	24
Μιχαήλοβητζ Μαρία θ. Ίωάννου	25. 5.1802	27
Μαλαγέτζια Αϊκατερίνη θ. Ίαντασίου	20.10.1802	27
Μωύσεοβητζ Ίανδρέας ύ. Ίωάννου	4.12.1802	27
Ν.Ν. Ίωάννης ύ. Γεωργίου	27. 5.1795	9
Ν.Ν. Νικόλαος ύ. Νικολάου	29. 3.1797	13

N.N. Μαρία θ. Λαζάρου	22.11.1801	25
N.N. Σπηρίδων ύ. Άλεξάνδρου	16.12.1802	27
N.N. Άναστάσιος ύ. Εϋθυμίου	26. 2.1803	29
N.N. Άηλίας ύ. Άωάννου	16. 7.1803	31
Νεσκοβίτζη Μάρθα θ. Θεοδώρου	25. 7.1803	31
Παναγιώτου Κωνσταντίνος ύ. Άθανασίου	24. 4.1792	1
Πίτα Άνδρέας ύ. Κώστα	15. 5.1792	1
Πόμετα Πελαγία θ. Κωνστ.	14.11.1793	3
Πέλεγκα Γεώργιος ύ. Διαμαντή	7. 2.1793	3
Πόμετα Αικατερίνη θ. Κωνστ.	14.11.1793	4
Παναγιώτου Άλέξανδρος ύ. Άθανασίου	23. 2.1794	6
Πίτα Δημήτριος ύ. Κωνστ.	30. 6.1794	7
Πασχάλη Αικατερίνη θ. Γεωργίου	4.12.1794	8
Πέλεγκα Έμμανουήλ ύ. Διαμαντή	15. 1.1795	9
Πόμετα Άννα θ. Κωνστ.	17. 3.1795	9
Πόμετα Άναστασία θ. Κωνστ.	9. 7.1796	11
Πετρόβιτζι Δημήτριος ύ. Άωάννου	7. 3.1797	13
Παπάκωστα Άνδρέας ύ. Παπᾶ Κωνστ.	3.12.1797	15
Πόμετα Καλλία θ. Κωνστ.	11.11.1798	16
Πατζιούρα Νικόλαος ύ. Δημητρίου	18. 5.1799	18
Πούφκα Έλένη θ. Μιχαήλ	9.10.1799	18
Παπακωστα Έλένη θ. Άωάννου	4. 3.1800	20
Πόμετα Άλεξάνδρα θ. Κωνστ.	7. 3.1800	20
Πόμετα Μαρία θ. Κωνστ.	22. 2.1802	26
Έρεσκοβίτζη Άναστασία θ. Νικολάου Άωάννου	6. 6.1794	6
Έρίζου Δημήτριος ύ. Άλεξάνδρου	28.11.1797	15
Έρίζου Μαρίνα θ. Άλεξάνδρου	28.11.1797	15
Έρίζου Έρίζος ύ. Άλεξάνδρου	13. 5.1800	21
Έράλη Άωάννης ύ. Χ΄ Άλεξάνδρου	15. 8.1800	21
Έράλη Άλέξανδρος ύ. Χ΄ Άλεξάνδρου	15. 8.1800	21
Έρίζου Θεοφανώ θ. Άλεξ. Έρίζου	30. 7.1801	23
Έράλη Σόσανα	15. 9.1801	24
Έράντουλα Μαρία θ. Άωάννου	1. 2.1802	25
Έράξβαληκ Έλένη θ. Νικολάου	23. 2.1802	26
Έρίζου Έρίζος ύ. Άλεξάνδρου	9. 2.1803	20
Σλατκοβίτζη Άλέξιος ύ. Άωάννου	27. 2.1793	3
Στοικοβίτζη Άωάννης ύ. Φιλίππου	2. 5.1793	3
Σκαρλάτου Μαρία θ. Μαργαρίτου	7. 2.1794	6
Στανκοβίτζη Γεώργιος ύ. Σαμουήλ	5. 9.1794	7
Σοφρόνα Έλισάβεν θ. Ναούμ	30. 7.1794	7
Σιουλιόβσκη Ναούμ ύ. Γεωργίου	20. 8.1794	7
Στρίνγου Δημήτριος ύ. Νικολάου	10.11.1794	8
Σκαρλάτου Έλένη θ. Μαργαρίτου	29. 5.1796	11
Σεραζλή Αικατερίνη θ. Γεωργίου	22.10.1796	12
Σιούλια Άννα θ. Γεωργίου	28. 2.1797	13
Σκαρλάτου Άουλιάνη θ. Μαργαρίτου	7. 2.1798	15
Σιουλιόβσκη Αικατερίνη θ. Γεωργίου	22. 4.1799	17
Στοιανοβίτζη Γεώργιος ύ. Ναούμ	7. 9.1800	21

Σωτήρος Ἀνδρέας ὁ Θεοδώρου	8. 7.1801	23
Στόγιαν Δημήτριος ὁ Φιλίππου	7.10.1801	24
Στέργιου Ἑλένη ὁ Γεωργίου	8. 2.1802	25
Σιούλια Σοφία ὁ Γεωργίου	12. 2.1802	26
Σκάρδα Γεώργιος ὁ Ἰωάννου	4.11.1802	28
Σιούλια Ἀθανασία θ. Γεωργίου	10. 2.1803	29
Σεραζλῆ Ἑλισάβηθ θ. Γεωργίου	22. 4.1803	30
Σκλαμπίκι Γαβριήλ ὁ Δημητρίου	27. 4.1803	30
Τριανταφύλλου Ἑλένη θ. Δημητρίου	11. 6.1792	2
Τοτόβικη Ναοὺμ ὁ Ἰωάννου	26. 4.1793	3
Τζιόκου Σίμος ὁ παπᾶ Θεοδώρου	10. 9.1793	4
Τριανταφύλλου Αἰκατερίνη θ. Νικολάου	4. 9.1796	12
Τζιτζεπᾶ Γεώργιος ὁ Διαμαντῆ	12. 7.1797	14
Τριανταφύλλου Ἀναστασία θ. Γεωργίου	11.12.1798	17
Τερζῆ Ἐμμανουήλ ὁ Ἰωάννου Ἐμμ.	21.12.1798	17
Τουρναβίτου Γεώργιος ὁ Χριστοῦ	22.12.1798	17
Τζιτζεπᾶ Ἰωσήφ ὁ Διαμαντῆ	14.11.1799	19
Τζαπράζη Ἰωσήφ ὁ Γεωργίου	24.12.1799	19
Τερζῆ Ἐμμανουήλ ὁ Ἐμμ. Ἰωάννου	7. 1.1800	20
Τριανταφύλλου Μαλαμάτη θ. Γεωργίου	9. 8.1800	21
Τόλιου Ἀλέξανδρος ὁ Γεωργίου Δημητρίου	2. 2.1801	22
Τερζῆ Κωνσταντῖνος ὁ Ἰωάννου	16. 7.1801	23
Τζιτζεπᾶ Ἑλένη θ. Διαμαντῆ	23. 8.1801	24
Τριανταφύλλου Μιχαήλ ὁ Γεωργίου	8. 9.1801	25
Τουρνοβίτου Γεώργιος ὁ Χρήστου	27. 8.1802	27
Τόλιου Δημήτριος ὁ Γεωργίου	15.10.1802	27
Τερζῆ Ἀγνή θ. Ἰωάννου	5. 2.1803	29
Τζιτζεπᾶ Σοφία θ. Διαμαντῆ	1. 3.1803	29
Τζουκαλᾶ Εἰρήνη θ. Ἰωάννου	15. 6.1803	30
Φίτζιου Αἰκατερίνη θ. Δημητρίου	6.12.1794	8
Φίτζιου Θεόδωρος ὁ Δημητρίου	26. 2.1797	12
Φίτζιου Σοφία θ. Δήμου	2.12.1800	22
Φίτζιου Σοφία θ. Δήμου	9. 9.1803	30
Χ'' Χρυσάφη Νικόλαος ὁ Ἰωάννου	4.12.1792	3
Χαρισίου Κωνσταντῖνος ὁ Ἰωάννου	9. 1.1794	4
Χ'' Σίμου Γεώργιος ὁ Θεοδώρου	23.11.1794	8
Χ'' Σίμου Ἀθανασίος ὁ Θεοδώρου	20. 1.1796	10
Χ'' Σίμου Μαρία ὁ Θεοδώρου	28. 3.1797	13
Χ'' Χρυσάφι Δημήτριος	11.10.1797	14
Χ'' Σίμου Ἰωάννης ὁ Θεοδώρου	20. 6.1798	16
Χ'' Χρυσάφη Κωνσταντῖνος	15. 9.1799	18
Χ'' Γεωργίεβιτζ Θῶμα θ. παπᾶ Θεοδώρου	12.10.1801	23
Χ'' Νικολάου Ἰωάννης		
Χ'' Νικολάου Σοφία	15. 2.1802	26
Χ'' Γεωργίεβιτζ Ἀλεξάνδρα θ. παπᾶ Θεοδώρου	16. 7.1803	31

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΜΗΝΑΣ, ΜΗΝΩΪΔΗΣ,
ΕΝΑΣ ΕΔΕΣΣΑΙΟΣ ΛΟΓΙΟΣ ΤΟΥ 1821

Μεταξύ τῶν Ἑλλήνων λογίων, οἱ ὅποιοι συντονισμένοι ὑπὸ τὸ Ἑλληνικὸν Κομιτᾶ-
τον τῶν Παρισίων συμμετείχον διὰ τῶν πνευματικῶν ὄπλων εἰς τὴν παλιγγενεσίαν τοῦ
1821, ὑπῆρξεν καὶ ἓνας συμπατριώτης μας, Ἐδεσσαῖος. Δυστυχῶς παραμένει ἄγνωστος
ἀκόμη ὁ ἐπιφανὴς αὐτὸς Ἐδεσσαῖος λόγιος, ὁ ὅποιος, ὡς θὰ ἴδωμεν, προσέφερεν ἀνεκτι-
μήτους ὑπηρεσίας εἰς τὸν ἀγῶνα τοῦ 1821 καὶ παραλλήλως καὶ εἰς τὴν οὐμανιστικὴν κί-
νησιν τοῦ παρελθόντος αἰῶνος. Παραμένει ἄγνωστος διότι οἱ φάκελλοι ποῦ περιέχουν
ἄφθονον ὕλικόν περὶ τῆς ζωῆς καὶ τοῦ ἔργου του κείνται ὑπὸ τὸν κονιορτὸν τῆς Ἑθνικῆς
Βιβλιοθήκης τῶν Παρισίων, τὰ δὲ βιβλία του παραμένουν «ἀδιάβαστα» καὶ «ἀραχνιασμέ-
να» εἰς τὰ ράφια διαφόρων βιβλιοθηκῶν.

Ἐνομάζεται Κωνσταντῖνος Μηνᾶς, ἐπὶ τὸ ἀρχαιοπρεπέστερον ὅμως κατὰ τὴν συνή-
θειαν τῶν οὐμανιστῶν τῆς ἐποχῆς του ἦτο γνωστὸς ὡς Κ. Μηνᾶς, Μηνωΐδης. Ἐγεννήθη
εἰς τὴν Ἐδεσσαν τὸ 1788, 1 Δεκεμβρίου. Μία ληξιαρχικὴ πράξις ἐκδοθεῖσα τὸ 1840, ἡ
ὁποία σώζεται πρωτοτύπως, παρέχει πληροφορίας ὄχι μόνον περὶ τοῦ τόπου καὶ τοῦ ἔτους
γεννήσεώς του, ἀλλὰ καὶ περὶ αὐτῆς τῆς βαπτίσεώς του, ὅτι δηλαδὴ ἐβαπτίσθη τὴν 25ην
Δεκεμβρίου τοῦ ἰδίου ἔτους εἰς τὸν ναὸν τῆς Ἀναλήψεως τῆς πόλεως Ἐδέσσης ὑπὸ τοῦ
ἱερέως Ἀθανασίου Σακελλίωνος (ἱερέως γνωστοῦ καὶ ἀπὸ ἄλλας συγχρόνους πηγᾶς)
ἀδεία τοῦ μητροπολίτου Βοδενῶν Μελετίου.

Τὴν πρώτην παιδείαν ἐδιδάχθη εἰς τὸ περίφημον τότε Ἑλληνομουσεῖον Βοδενῶν,
βραδύτερον δέ, σημειῶναι ὁ βιογραφήσας αὐτὸν Γάλλος ἐπιστήμων Henri Omont, ἐμα-
θήτευσεν εἰς τὴν Σχολὴν Χίου εἰς τὴν ὁποίαν συνέρρεον μαθηταὶ πανταχόθεν ἐκ τῆς Ἑλ-
λάδος καὶ ἐκτὸς αὐτῆς, ἵνα ἀκροασθῶσιν τοῦ Ἀθανασίου Παρίου.

Ὁ ἀσχοληθεὶς μὲ τὴν παιδείαν τῆς Μακεδονίας ἐπὶ τουρκοκρατίας Τρύφων Εὐαγ-
γελίδης τὸν ἐντοπίζει κατὰ τὸ διάστημα 1815-1819 εἰς τὰς Σέρρας διδάσκοντα εἰς τὴν περι-
φημον Σχολὴν Σερρῶν ρητορικὴν καὶ φιλολογίαν. «Ἐφιέμενος ὅμως» συνεχίζει ὁ Τρ.
Εὐαγγελίδης «ἀνωτέρων σπουδῶν ἀπῆλθεν εἰς Παρισίους, τοῦτο μὲν πρὸς σπουδὴν ἤδη
τριακοντούτης διὰ τῶν ἐκ τῆς διδασκαλίας οἰκονομιῶν αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ πρὸς δημιουργίαν
καλλιτέρου μέλλοντος».

Ἐνῶ, λοιπόν, ἔκαμεν οἰκονομίας διὰ νὰ μεταβῇ εἰς τὸ Παρίσι, ἐπέσπευσαν τὴν ἀνα-
χώρησίν του αἱ γενόμεναι τότε σφαγαὶ τοῦ Γιουσοῦφ κατὰ τὰς ὁποίας ἔχασε καὶ ἓν μέλος
τῆς οἰκογενείας του. Ἔτσι, τὸν Αὐγούστου τοῦ 1819 ἀπεβιβάσθη εἰς τὴν Μασσαλίαν καὶ
τὸν Σεπτέμβριον τοῦ ἰδίου ἔτους ἔφθασε εἰς τὸ Παρίσι τὸ ὁποῖον ἐπέπρωτο νὰ καταστῇ
θετὴ πατρίς του.

Φύσις ἀνήσυχος καὶ ταλαντοῦχος ἀπὸ τῆς ἐγκαταστάσεώς του εἰς τὸ Παρίσι ἄρχισε
νὰ ἀναπτύσσει μίαν ἀξιόλογον δραστηριότητα κυρίως εἰς δύο τομεῖς, τὸν ἐπιστημονικόν
καὶ τὸν ἔθνικόν, τὴν ὁποίαν δέον ὅπως ἀναπτύξωμεν ἐν συνεχείᾳ χωριστὰ κατὰ τομέα.

Α. Ἐπιστημονικὸς τομεύς. Ἡ ἀρτία ἑλληνικὴ μόρφωσίς του, ἡ ἐνεργητικότης
καὶ ἡ εὐφυΐα του ἐπέσυρον ἀμέσως τὴν προσοχὴν τοῦ Γαλλικοῦ Συμβουλίου Ἑθνικῆς
Παιδείας, τὸ ὁποῖον τοῦ ἐχορήγησε ἀδειαν διὰ τὴν παράδοσιν μαθημάτων ἀρχαίας ἑλ-
ληνικῆς γλώσσης. Ταυτοχρόνως ἐπεδόθη εἰς ἐπιστημονικὰς ἐρεῦνας μὲ ἀντικείμενον
τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν καὶ ἐξέδωκε πλῆθος ἀξιολόγων ἐργασιῶν σχετικῶν μὲ τὴν ὀρ-
θογραφίαν, τὴν προφοράν, τὴν ὀρθοφωνίαν καὶ τὴν γραμματικὴν αὐτῆς. Μὲ τὰς ἐργα-
σίας του αὐτὰς κατέστησε προσιτὴν τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν εἰς τοὺς Γάλλους ἑλλη-
νιστάς.

Εἰς τὸν φάκελλον τῶν Ἀρχαίων Ἑλληνικῶν Χειρογράφων τῶν Παρισίων, ποῦ περιέ-

χει τὸ «ὕλικόν» Μηνωΐδη, ἀνευρίσκομεν διαφόρους αἰτήσεις του διὰ τὴν κατάληψιν ἑδρας ἀρχαίας καὶ νεωτέρας ἑλληνικῆς, διὰ τὴν διαδοχὴν τοῦ περιφήμου καθηγητοῦ Gall εἰς τὸ Κολλέγιον τῆς Γαλλίας, διὰ τὴν πρόσληψίν του ὡς καθηγητοῦ τῆς ἑλληνικῆς τοῦ βασιλέως Ὅθωνος.

Τὸ Ὑπουργεῖον Ἐξωτερικῶν τῆς Γαλλίας τὸν προσέλαβε ὡς ἐπίσημον διερμηνέα ὁ δὲ βασιλεὺς τῆς Γαλλίας Κάρολος Ι΄ εἰς ἀνταμοιβὴν τοῦ ζήλου του πρὸς τὴν ὑπηρεσίαν ταύτην τὸν ἐτίμησε μὲ τὸ παράσημον τῶν ἵπποτῶν τῆς Λεγεῶνος τῆς Τιμῆς.

Ἐκεῖνο ὅμως τὸ ὅποσον τὸν κατέστησε πολὺ γνωστὸν μεταξὺ τῶν ἐπιστημονικῶν κύκλων τῆς Γαλλίας ἦσαν αἱ ἔρευναί του εἰς τὰς βιβλιοθήκας τῶν μονῶν τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας. Ὄταν τὸ 1840 Ὑπουργὸς τῆς Παιδείας εἰς τὴν Γαλλίαν ἀνέλαβεν ὁ Villemain εἰς τὴν προσπάθειάν του νὰ δώσῃ μίαν ἄθησιν εἰς τὰς ἱστοριοαρχαιολογικὰς καὶ γενικῶς εἰς τὰς οὐμανιστικὰς ἐπιστήμας, εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ Μηνωΐδη διέκρινε τὸν καταλληλότερον συνεργάτην. Εἰς τὸ διάστημα πέντε ἐτῶν τοῦ ἀνέθεσε τρεῖς ἀποστολάς διὰ νὰ ἐρευνήσῃ τὰς βιβλιοθήκας τῶν μονῶν τοῦ Ἁγίου Ὄρους, τῶν Μετεώρων, τῆς Πάτμου, τοῦ Σινᾶ, τῶν μονῶν τῆς Μ. Ἀσίας, Γουμέρας, Κοντυράς καὶ Περιστερᾶς Τραπεζοῦντος. Τόσον ἀξιόλογα ὑπῆρξαν τὰ ἀποτελέσματα τῶν ἀποστολῶν ποὺ ἀνέλαβε, ὥστε τὸ 1811 ὁ Γάλλος ἐπιστῆμων Henri Omont νὰ συγγράψῃ εἰδικὸν περὶ αὐτῶν σύγγραμμα: «Ὁ Μηνωΐδης Μηνᾶς καὶ αἱ ἀποστολαὶ αὐτοῦ εἰς τὴν Ἀνατολήν». Σημειωτέον ὅτι ἀνεῦρε καὶ ἕκαμε γνωστοὺς εἰς τοὺς ἐπιστημονικοὺς κύκλους τοὺς ἀγνώστους ἕως τότε Μύθους τοῦ Βαβρίου, τὸ ἔργον τοῦ Φίλοστράτου περὶ Γυμναστικῆς, ἀγνωστα ἔργα τοῦ Γαληνοῦ, Γενναδίου τοῦ Σχολαρίου, τὸ περὶ ρητορικῆς τέχνης ἔργον τοῦ Ἀριστοτέλη καὶ ἄλλα πολλὰ, μὲ τὰ ὅποια ἠύξησε τὸν πλοῦτον τῆς Βασιλικῆς Βιβλιοθήκης τῶν Παρισίων.

Ἡ Γαλλία ἀναγνωρίζουσα τὰς ὑπηρεσίας τὰς ὁποίας τῆς προσέφερε, ἀλλ' ἐν ταῦτῳ καὶ τὴν ἀξίαν τοῦ ἀνδρός, τιμητικῶς τοῦ ἀπένευμεν ἰσόβιον σύνταξιν.

Τὸν πολὺπλευρον τοῦτον ἄνδρα οὐδὲ τὰ ἐκκλησιαστικὰ πράγματα τῆς Ἑλλάδος ἦτο δυνατόν νὰ ἀφήσουν ἀδιάφορον. Ἡ ἐμπνεομένη ὑπὸ τοῦ Βαυαροῦ Μάουερ ἐκκλησιαστικὴ πολιτικὴ τοῦ Θεοκλήτου Φαρμακίδου δρμύτατα ἠλέγχθη ὑπὸ τοῦ Μηνωΐδη διὰ τοῦ φυλλαδίου «Φαρμακίδου ἀντίδοτον», ἐκδοθέντος ἐν Κωνσταντινουπόλει τὸ 1852 ψευδωνύμως ὑπὸ Ἰακώβου ἱερομονάχου Βατοπαιδείου ὡς ἀποσκοποῦσα εἰς τὸ νὰ «φραγκέψῃ» τὴν Ὀρθόδοξον Ἑλληνικὴν Ἐκκλησίαν.

Ὁ ἀρτίως πεπαιδευμένος αὐτὸς συμπατριώτης μας δὲν ἐστερεῖτο καὶ ποιητικοῦ τάλαντου. Μᾶς ἄφησε καὶ ἐν συγκινητικὸν πινδαρικὸν ᾄσμα τὸ «Κανάρης» μὲ τὸ ὅποσον ἐξυμνεῖ τὸν ἥρωϊσμόν τοῦ 1821. Ἐπίσης εἶναι γνωστὸν καὶ ἄλλο ἐν ποιητικὸν δημιουργημά του, τὸ «Καρολιάς», γραμμένο πρὸς τιμὴν τοῦ εὐεργετήσαντος αὐτὸν βασιλέως τῆς Γαλλίας Καρόλου Ι΄.

Β. Ἐθνικὸς τομεύς. «Ἀπὸ τὴν πρώτην ἡμέραν τῆς ἀφίξεώς του εἰς τὸ Παρίσι συνεδέθη στενῶς μὲ τὸ προλειανθὲν ὑπὸ τοῦ Κοραῆ Ἑλληνικὸν Κομιτάτον, εἰς τὸ ὅποσον παρέσχε πολυτίμους εἰδήσεις περὶ τῶν ἀγωνιζομένων Ἑλλήνων», γράφει περὶ τοῦ Μηνωΐδη ὁ Τρ. Εὐαγγελίδης εἰς τὸ ἔργον του: «Ἡ Παιδεία ἐπὶ τουρκοκρατίας».

Ὁλόκληρος ἐφλέγετο ἀπὸ τὴν ἰδέαν τῆς ἐλευθερίας τοῦ γένους καὶ εἰς τὴν ἱεράν αὐτὴν ὑπόθεσιν ἀφωσιώθη ψυχῆ τε καὶ σώματι. Ὑπὸ τὴν αἰγίδα τοῦ Ἑλληνικοῦ Κομιτάτου ἐξώρμησε μὲ πυρῶμένην γραφίδα διὰ νὰ κινητοποιήσῃ τὴν Εὐρώπην ὑπὲρ τῶν ἀγωνιζομένων Ἑλλήνων, διὰ νὰ διαφωτίσῃ τοὺς ἰσχυροὺς διὰ τὸ δίκαιον τοῦ ἀγῶνος, διὰ νὰ ἐλέγξῃ τοὺς κραταιοὺς, καὶ αὐτὸν ἀκόμη τὸν Μέττερνιχ, διὰ τὴν ἀπάνθρωπον πολιτικὴν τοῦ σφαγιασμοῦ τῶν δικαίων τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους. Ἐδιάβασα μερικά ἀπὸ τὰ φυλλάδια αὐτά, τὰ ὅποια συνέγραψε πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτό, καὶ ἐθαύμασα τὸν ἐνθουσιασμόν, τὸν πατριω-

τισμόν, τὴν παρρησίαν, τὴν εὐρείαν μόρφωσίν του, ποὺ ἀπετέλουν τὰ κεφάλαια τοῦ ἀγώνου εἰς τὸν ὁποῖον ὀλοφύχως εἶχε ἀποδυθῆ. «Τοῖς κραταιοτάτοις τῆς Εὐρώπης βασιλεῦσι» γραμμένα γαλλιστί καὶ ἑλληνιστί τὸ 1821, «Πρὸς τοὺς Γερμανοὺς καὶ τὰ λοιπὰ τῆς Εὐρώπης Ἔθνη πρόσκλησις εἰς βοήθειαν τῶν Ἑλλήνων» ἐκδοθὲν ὑπὸ τοῦ φιλελληνικοῦ κοιμητήτου τῶν Παρισίων τὸ 1826. «Σύντομος ἐπίστασις εἰς τὴν τοῦ Αὐστρίας Μηνιστηρίου πολιτικὴν ὡς πρὸς τὴν Ἑλλάδα», διὰ τοῦ ὁποῖου ἐλέγχει τὴν πρὸς τὴν Ἑλλάδα πολιτικὴν τοῦ Μέττερνιχ, εἶναι οἱ τίτλοι μερικῶν ἐκ τῶν φυλλαδίων τούτων.

Μεταπελευθερωτικῶς ὑπῆρξεν ἐκ τῶν πλέον ἀφοσιωμένων φίλων καὶ ὑποστηρικτῶν τοῦ Καποδιστρίου. Εἰς τὴν ἀναφυσίσαν ἀντίθεσιν μεταξὺ Κοραῆ καὶ Καποδιστρίου, ὡς πρὸς τὴν ἀκολουθητέαν ἐκπαιδευτικὴν πολιτικὴν, ἐτάχθη ἀνεπιφυλάκτως ὑπὲρ τοῦ Καποδιστρίου. Ἀπὸ ἀφορμῆν τὴν «θέσιν» τοῦ Κοραῆ εἰς τὰ προλεγόμενα τοῦ ὀγδοῦ τόμου τῶν παρέργων αὐτοῦ ὅτι «μωροὶ τινες τῆς Ἑταιρείας ἐκίνησαν τὸ ἔθνος εἰς ἐπανάστασιν πρὶν ἀποκτήσῃ παιδείαν ἱκανὴν νὰ ὀργανώσῃ καὶ νὰ διατάξῃ νέαν πολιτικὴν» ὁ Μηνωΐδης συνέγραψε τὸ 1827 βιαιότατον κατ' αὐτοῦ λιβέλλον ὑπὸ τὸν τίτλον «Μενέδημος, ἢ ἀπάντησις πρὸς τὰς τοῦ Χίου Κοραῆ κατὰ τῶν Ἑλλήνων καὶ τοῦ Καποδιστρίου συκοφαντίας».

Μὲ πάθος κατεπολέμησεν καὶ τὴν βαυαροκρατίαν, ἐξέδωκε καὶ ἐκυκλοφόρησεν μεταξὺ τῶν Γάλλων βουλευτῶν καὶ γερουσιαστῶν τὸ φυλλάδιον «La Grèce constituée et les affaires d'Orient», διὰ τοῦ ὁποῖου τόσον πολὺ διήγειρε τὰ πνεύματα τῶν Γάλλων κατὰ τῆς ἐν Ἑλλάδι βαυαροκρατίας, ὥστε ἐχρηιάσθη νὰ ἐπέμβῃ ὁ Γάλλος πρωθυπουργὸς Θυέρης διὰ νὰ μὴ γίνῃ ἐν τῇ γαλλικῇ βουλῇ θόρυβος κατὰ τοῦ Ἄρμανσπεργκ, τὸν ὁποῖον ὑπεστήριξε ἡ Ἀγγλία, ὑποσχεθεὶς νὰ κἀνῃ ὅ,τι ἦτο δυνατόν. Τὸν Ἄρμανσπεργκ ἀπεκάλεε «βεζύρη» καὶ τόσον πολὺ συνετέλεσεν εἰς τὴν κατ' αὐτοῦ ἔξαψιν τῶν πνευμάτων, ὥστε, ὡς καυχᾶται ὁ ἴδιος, ἐλθὼν εἰς Ἀθήνας κατὰ τὴν διάρκειαν γεύματος προπίνων ὁ Σκουφος τοῦ εἶπε: «Κύριε Μηνᾶ, σοῦ ὁμολογοῦμεν χάριτας διότι ἠλευθέρωσας τῆς ξενοκρατίας τὴν Ἑλλάδα».

Ὅταν ἔλαβε τὴν σύνταξίν του ἤλθε εἰς τὰς Ἀθήνας ὅπου διέμεινε ἀρκετὸν διάστημα. Ἀπὸ τὴν ἐν Ἀθήναις παραμονὴν του γνωστὸς εἶναι ὁ λόγος τὸν ὁποῖον ἐξεφώνησεν τὸ 1853 στὴν Πνύκα περὶ τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης.

Κατόπιν ἐπέστρεψε πάλιν εἰς τὸ Παρίσι ὅπου ἔμεινε μέχρι τέλους τῆς ζωῆς του. Ὁ θάνατος τὸν εὗρε τὴν 30 Δεκεμβρίου 1859 εἰς τὴν περιφέρειαν τοῦ Σηκουάνα εἰς ἡλικίαν 61 ἐτῶν.

Τὸν ἐκλεκτὸν τοῦτον γόνον τῆς Ἑδέσσης καὶ «παιδεύμα» τοῦ Ἑλληνομουσείου Βοδενῶν δὲν παρέλειψαν νὰ ἀναφέρουν καὶ νὰ ἀσχοληθοῦν ἐκτενῶς περὶ αὐτοῦ τὰ Who's Who τῶν προσωπικοτήτων τοῦ παρελθόντος αἰῶνος Didot, Varereau καὶ ἄλλα καὶ ἔτσι, ἐὰν ὁ Μηνᾶς Μηνωΐδης ἀπεσβέσθη ἀπὸ τὴν μνήμην τῶν συμπατριωτῶν του, δὲν ἀπεσβέσθη ἀπὸ τὰς σελίδας τῆς Ἱστορίας.